

Zatvorski sustav u Republici Hrvatskoj

Kalauz, Ivica

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:517353>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-01-26**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
PREDDIPLOMSKI STRUČNI UPRAVNI STUDIJ

Ivica Kalauz
ZATVORSKI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ
Završni rad

Šibenik, 2015.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ

ZATVORSKI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Kolegij: Upravni sustavi

Mentor: dr.sc. Ljubo Runjić pred.

Student: Ivica Kalauz

Matični broj studenta:137381253

Šibenik, svibanj, 2015.

Sadržaj

1. UVOD.....	9
2. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV.....	10
2.1. Središnji ured.....	11
2.2. Sektor za informatizaciju zatvorskog sustava.....	13
2.3. Centar za dijagnostiku u Zagrebu.....	13
2.4. Kaznionice.....	14
2.5. Zatvori.....	15
2.6. Odgojni zavodi.....	15
2.7. Centar za izobrazbu.....	15
3. STANDARDI IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA I ODGOJNE MJERE UPUĆIVANJA U ODGOJNI ZAVOD	17
3.1. Smještaj zatvorenika i maloljetnika.....	17
3.2. Prehrana zatvorenika i maloljetnika.....	18
4. OSOBE KOJIMA JE ODUZETA SLOBODA	19
4.1. Zatvorenici.....	19
4.1.1. Zatvorenici s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja po članku 75. Kaznenog zakona.....	19
4.1.2. Nebrojivi počinitelji kaznenih djela na izvršavanju mjere istražnog zatvora na temelju članka 551. Zakona o kaznenom postupku	20
4.2. Maloljetnici.....	20
4.2.1. Kazna maloljetničkog zatvora.....	20
4.2.2. Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod.....	21
4.2.3. Maloljetnici u istražnom zatvoru.....	21
4.3. Kažnjenici.....	22
4.4. Osobe starije životne dobi.....	22
4.5. Osobe s invaliditetom.....	22
4.6. Zatvorenici ovisnici.....	23
4.6.1. Ovisnici o drogama.....	23
4.6.2. Ovisnici o alkoholu.....	23
5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA ZATVORENIKA I MALOLJETNIKA.....	24
6. TRETMAN ZATVORENIKA.....	26

6.1. <i>Izobrazba zatvorenika i maloljetnika</i>	26
6.2. <i>Rad zatvorenika</i>	27
6.3. <i>Organizacija slobodnog vremena</i>	27
6.4. <i>Dušobrižništvo i vjeroispovijedanje</i>	28
6.5. <i>Posebni programi tretmana</i>	29
6.5.1. <i>Posebni program tretmana ovisnika o alkoholu</i>	30
6.5.2. <i>Posebni program tretmana ovisnika o drogama</i>	30
6.5.3. <i>Prevenција recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja – PRIKIP</i>	31
6.5.4. <i>Trening kontrole agresivnog ponašanja</i>	32
6.5.5. <i>Posebni program tretmana počinitelja kaznenih djela u prometu</i>	32
6.5.6. <i>Posebni program tretmana zatvorenika oboljelih od PTSP-a</i>	33
7. HRVATSKI ZATVORSKI SUSTAV I ŽENE.....	34
8. PRAVA ZATVORENIKA I NJIHOVA ZAŠTITA.....	35
9. ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA.....	36
9.1 <i>Primjena sredstava prisile</i>	36
10. ZAPOSLENICI USTROJSTVENIH JEDINICA UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV.....	38
10.1 <i>Izobrazba službenika</i>	39
10.2 <i>Nadzor nad postupanjem sa zatvorenicima i maloljetnicima</i>	39
11. ZAKLJUČAK.....	40
11. POPIS LITERATURE.....	41

ZATVORSKI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ivica Kalauz

kalauzivica@gmail.com

Sažetak rada :

Tema ovog rada jeste Zatvorski sustav u Republici Hrvatskoj. On predstavlja upravnu organizaciju u sastavu ministarstva, osnovanu posebnim zakonom, koja obavlja upravne i stručne poslove u svezi s izvršavanjem kazne zatvora izrečene u kaznenom i prekršajnom postupku, kazne maloljetničkog zatvora, novčane kazne zamijenjene kaznom zatvora u kaznenom i prekršajnom postupku, mjere pritvora, uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rada za opće dobro na slobodi, odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, provodi stručnu izobrazbu službenika zatvorskog sustava te obavlja unutarnji nadzor pravilnog, pravodobnog i zakonitog rada ustrojstvenih jedinica, službenika i namještenika Uprave. Daljnom razradom teme pokušat ćemo detaljnije pojasnit osnovne strukture zatvorske uprave, njeno funkcioniranje i sve popratne elemente i sadržaje, koji su u konačnici nužni da bi cjelokupni sustav funkcionirao. Vidjet ćemo na koji način se ustrojavaju za obavljanje poslova izvršavanja mjere pritvora, izvršavanje kazne zatvora, izvršavanje kazne zatvora izrečene u prekršajnom postupku, osiguranje zatvora, osiguravanja smještaja, prehrane, opreme i pravne pomoći zatvorenicima organizacije rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, zdravstvene zaštite zatvorenika, vođenja propisanih evidencija, kadrovske i financijsko – knjigovodstvene poslove i ostale poslove koji omogućuju upravljanje i rad zatvora. Također ćemo se osvrnuti na uvjete i rad maloljetničkog zatvora i žena u zatvoru, njihovih uvjeta funkcioniranja i sigurnosti.

(35 stranica / 1 slika / 1 tablica / 10 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: (zatvor, kažnjenici, maloljetnici, sustav, zakon)

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić pred.

Rad je prihvaćen za obranu: 25. 5. 2015.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Administrative studies

Professional Undergraduate Studies of Administrative studies

Prison system in the republic of Croatia

Ivica Kalauz

kalauzivica@gmail.com

Abstract:

The theme of this work is the prison system in the Republic of Croatia. It represents an administrative unit of the Ministry, established by a special law, which carries out administrative and professional activities related to the execution of the prison sentence, imposed in criminal and misdemeanor proceedings, juvenile imprisonment, fines replaced imprisonment in the criminal and misdemeanor proceedings, detention, suspended sentence with supervision and work in community service, educational measure of committal to a reformatory, professional training of prison staff, internal control, timely and lawful work of officers and employees. In further elaboration of topics we will try to clarify in detail the basic structure of the prison administration, its functioning and all supporting elements and facilities that are ultimately necessary to make the system functional. We will see how the performance of custody sentence and detention is established, the execution of prison sentence, the execution of sentences imposed in misdemeanor proceedings, prison security, providing accommodation, food, equipment and legal assistance and vocational training of prisoners, human and financial - bookkeeping tasks and other activities that enable the management and operation of the prison. Also, we will take a look at the conditions and work in juvenile prisons and women in prison, their conditions of stay and safety in general.

(35 pages / 1 figures / 1 tables / 10 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Šibenik

Keywords: (prison, convicts, minors, system, law)

Supervisor:

Paper accepted: 25. 5. 2015.

1.UVOD

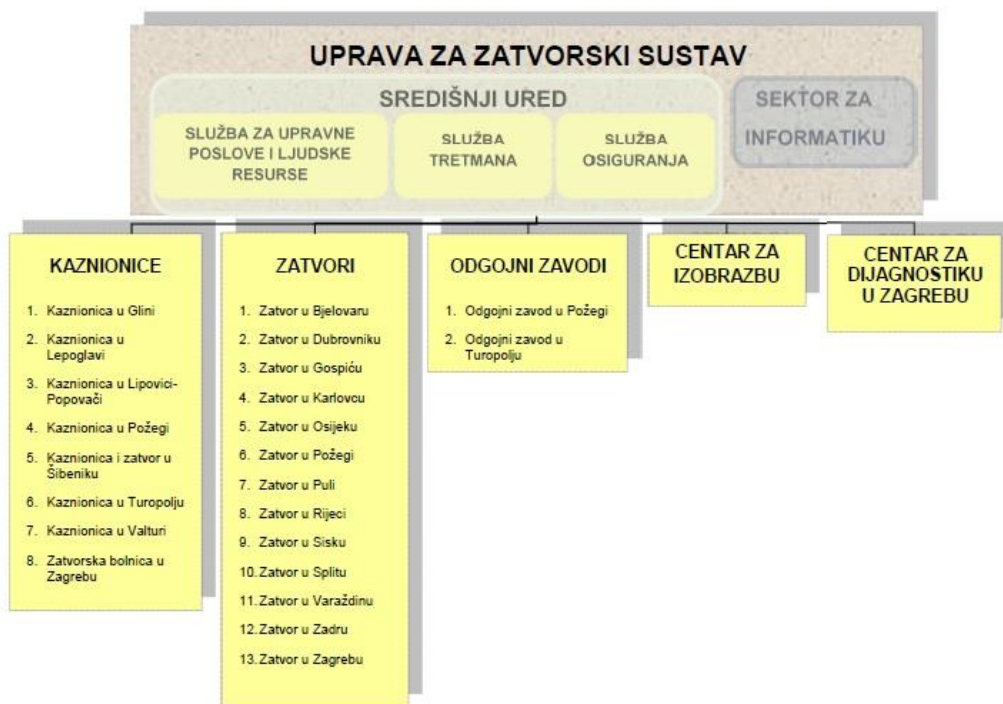
Uprava za zatvorski sustav je jedinstvena upravna organizacija u sastavu Ministarstva pravosuđa, osnovana posebnim zakonom – Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, koja obavlja upravne i stručne poslove u svezi s izvršavanjem kazne zatvora, mjere istražnog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod te provodi stručnu izobrazbu službenika zatvorskog sustava uz obavljanje unutarnjeg nadzora pravilnog, pravodobnog i zakonitog rada ustrojstvenih jedinica, službenika i namještenika Uprave. Ustrojstvene jedinice čine trinaest zatvora i osam kaznionica od kojih je jedna Zatvorska bolnica u Zagrebu. Uz navedne ustrojstvene jedinice, u Upravi za zatvorski sustav ustrojena su dva odgojna zavoda, Centar za dijagnostiku te Centar za izobrazbu.

Svrha izvršavanja kazne zatvora je, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, osposobljavanje takve osobe, odnosno zatvorenika za život u skladu sa zakonom i društvenim pravilima, a poslovi i zadaće Uprave za zatvorski sustav odnose se na poslove resocijalizacije počinitelja kaznenih djela i prekršaja te njihov poslijepenalni prihvat.

Navedeni ustroj određen je Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa („Narodne novine“ broj: 28/12.) pri čemu je u Upravi za zatvorski sustav ustrojen i Središnji ured s tri službe i Sektorom za informatiku.

2. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV

Ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav čine Središnji ured, trinaest zatvora, osamkaznionica među kojima je i Zatvorska bolnica, dva odgojna zavoda, Centar za dijagnostiku u Zagrebu te Centar za izobrazbu. Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa objavljenoj u „Narodnim novinama“ broj 132. od 18. studenog 2011. godine unutar Uprave za zatvorski sustav su ustrojeni Kaznionica i zatvor u Šibeniku te Centar za dijagnostiku u Zagrebu. Istom Uredbom u sklopu Središnjeg ureda ukinuta je Služba za analitiku i informatiku u mjesto koje je ustrojen Samostalni sektor za informatiku unutar Uprave za zatvorski sustav.¹

Slika 1: Shematski prikaz zatvorskog sustava

¹ Zakon o izvršavanju kazne zatvora, članak 19 (NN56/13, 150/13)

2.1. Središnji ured

Središnji ured prati i nadzire zakonitost rada i postupanja u kaznionicama, zatvorima, odgojnim zavodima, Centru za dijagnostiku (kaznenim tijelima) i Centru za izobrazbu, donosi odluke i poduzima mjere u vezi izvršavanja kaznenopravnih sankcija i mjera, osiguranja i unapređenja materijalnih, kadrovskih i stručnih uvjeta za njihovo izvršavanje.

U Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav pored ostalih, obavljaju se i sljedeći poslovi:

- osiguravanje uvjeta potrebnih za izvršavanje kazne zatvora, kazne maloljetničkog zatvora, mjere istražnog zatvora te odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod,
- odlučivanje o kaznionici ili zatvoru u kojem će zatvorenik nakon obavljene dijagnostičke
- obrade nastaviti izdržavati kaznu, premještaju zatvorenika na daljnje izdržavanje kazne
- u drugu kaznionicu ili zatvor te smještaju zatvorenika na liječenje u ustanovu javnog zdravstva,
- provedba postupaka izručenja i premještaja (transfera) zatvorenika u drugu državu ili iz
- druge države,
- postupanje po predstavkama, pritužbama i žalbama zatvorenika, maloljetnika i državnih službenika i namještenika,
- postupanje po podnescima tijela državne vlasti, sudaca izvršenja te neovisnih tijela i međunarodnih organizacija ovlaštenih za nadzor i zaštitu ljudskih prava zatvorenika,
- nadzor nad zakonitošću rada i postupanja sa zatvorenicima i maloljetnika te
- ujednačavanje rada i postupanja,
- planiranje zapošljavanja, odobravanje popune radnih mjesta u zatvorskom sustavu,
- prijam službenika na poslovima osiguranja (pravosudne policije) i postavljanja u zvanja
- te utvrđivanje potreba za dodatnom izobrazbom službenika zatvorskog sustava,
- planiranje financiranja kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda, Centra za izobrazbu i Centra za dijagnostiku
- planiranje nabave opreme i investicija za zatvorski sustav,
- prikupljanje, obrada i objedinjavanje svih izvješća i dokumentacija kaznionica, zatvora,

- odgojnih zavoda, Centra za izobrazbu i Centra za dijagnostiku
- međunarodna suradnja.
- izrada nacrt propisa iz djelokruga Uprave za zatvorski sustav

U okviru navedenih poslova tijekom 2012. godine dovršen je niz aktivnosti koje su doprinijele kvaliteti realizacije ljudskih prava osoba kojima je oduzeta sloboda, a osobito:

- U „Narodnim novinama“ – Međunarodni ugovori broj 8/2012. od 14.11.2012.g.
- objavljen je Zakon o potvrđivanju Okvirnog ugovora o zajmu broj F/P 1725 (2010)
- između Republike Hrvatske i Razvojne banke Vijeća Europe za Projekt dogradnje i
- obnove Zatvora u Zagrebu.
- Uz izgradnju novog objekta u Kaznionici u Glini za smještaj 420 zatvorenika u
- zatvorenim uvjetima izdržavanja kazne zatvora, potpuno je obnovljen postojeći,
- odnosno stari smještajni objekt poznat pod nazivom „Internat“ koji je namijenjen za
- smještaj zatvorenika u poluotvorenim uvjetima unutar zatvorene kaznionice čime se
- omogućava kvalitetnija reklasifikacija zatvorenika. Odlukom pomoćnika ministra
- Uprave za zatvorski sustav od 14. studenog 2012.g. koja se primjenjuje od 1. prosinca
- 2012.g. u navedenom je objektu osnovan odjel za izvršavanje kazne zatvora u
- poluotvorenim uvjetima.
- Istodobno je potpuno obnovljen još jedan objekt unutar Kaznionice u Glini za potrebe
- prijama posjeta zatvorenicima.
- U Zatvoru u Bjelovaru su u tijekom 2012. godine započele aktivnosti za potrebe
- rekonstrukcije dijela objekta u kojem je smješten zatvor i koje će rezultirati dodatnim
- prostorom za smještaj petnaest zatvorenika, adekvatnim prostorijama za pohranu
- arhivske građe, kao i poboljšanim prostorom kuhinje u kojoj se pripremaju obroci za
- zatvorenike s pratećim prostorijama za pripremu namirnica i skladištem. Vrijednost
- investicije je oko 500.000,00 kuna.
- Uprava za zatvorski sustav uvrštena je u IPA TAIB 2012-2013 projekt pod nazivom
- podrška zatvorskom sustavu republike hrvatske s predviđenim
- sredstvima od 4,69 milijuna eura i općim ciljem povećanja profesionalnih i
- upravljačkih
- vještina Uprave za zatvorski sustav te podrškom primjeni Europske konvencije za
- zaštitu ljudskih prava i temeljni sloboda u zatvorskim sustavima.

Svrhe projekta su:

- Unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i doživotnog obrazovanja zaposlenika Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa,
- Unaprjeđenje životnog okruženja u svrhe rehabilitacije maloljenika u Odgojnom zavodu u Turopolju i
- Informatizacija Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa.

2.2. Sektor za informatizaciju zatvorskog sustava

Sektor za informatizaciju zatvorskog sustava obavlja stručne poslove u svrhu informatizacije zatvorskog sustava, brine oko planiranja, izgradnje i održavanja informatičke infrastrukture, nadograđuje informacijski sustav u skladu sa zakonskim promjenama i potrebama korisnika, obavlja poslove informacijske sigurnosti, upravlja i koordinira projekte koji sadrže informatičku komponentu, nadzire izvršavanje ugovora, pruža neposrednu i koordinira vanjsku pomoć korisnicima, organizira i koordinira informatičku edukaciju djelatnika, te obavlja i druge poslove u okviru svojega djelokruga².

2.3. Centar za dijagnostiku u zagrebu

Upućivanje na izvršavanje kazne zatvora u nadležnosti je suca izvršenja nadležnog županijskog suda. U Centar za dijagnostiku u Zagrebu (u daljnjem tekstu Centar za dijagnostiku), upućuju se sve osobe osuđene na kaznu zatvora dulju od šest mjeseci, a osobe osuđene na kaznu zatvora do šest mjeseci u pravilu upućuju se u zatvore najbliže mjestu prebivališta zatvorenika. Sve osobe kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora, osobe kojima je izrečena mjera obveznog psihijatrijskog liječenja i osobe transferirane iz drugih zemalja, upućuju se u Centar za dijagnostiku, bez obzira na dužinu kazne.³

Za vrijeme boravka zatvorenika u Centru za dijagnostiku, stručnjaci različitih specijalnosti obavljaju poslove psihosocijalne dijagnostike u svrhu izrade prijedloga pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora kao i prijedloga o izboru vrste i tipa kaznenog tijela gdje će se nastaviti izvršavanje kazne zatvora, o čemu odluku donosi Središnji ured. U Centru za

² Ministarstvo pravosuđa, Izvještaj o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2014. godinu, Zagreb, 2014, str. 7

³ Ministarstvo pravosuđa, Izvještaj o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2014. godinu, Zagreb, 2014, str. 8

dijagnostiku se za svakog zatvorenika radi cjelovita dijagnostika sadašnjeg stanja koja se sastoji od psihološke, pedagoške, socijalne, kriminološke i medicinske obrade; utvrđuju se osobine koje su u izravnoj ili posrednoj vezi s kaznenim djelom i kriminalnim ponašanjem općenito; predlažu se osnovni tretmansi postupci nužni za ostvarivanje svrhe izdržavanja kazne te na osnovu toga formira prijedlog o izboru vrste i tipa kaznenog tijela gdje će se nastaviti izvršavanje kazne zatvora. Tijekom boravka u Centru se pruža stručna psihološka, socijalna ili pravna pomoć zatvorenicima u svrhu olakšavanja prilagodbe nauvjete izdržavanja kazne zatvora.

2.4. Kaznionice

Kaznionice su ustrojene kao posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav izvan sjedišta Ministarstva radi izvršavanja kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku, sigurnosnih mjera izrečenih uz kaznu zatvora i kazne maloljetničkog zatvora. Poslovi kaznionica su osiguranje kazninoca, održavanje unutarnjeg reda i nadzora nad zatvorenicima, poslovi dežurstva i sprovođenja zatvorenika, smještaj, prehrana i osiguravanje odgovarajuće opreme za zatvorenike, predlaganje, provedba i praćenje pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora, obrazovanje zatvorenika, organiziranja slobodnog vremena zatvorenika, organizacije rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, zdravstvena zaštita zatvorenika, vođenja propisanih evidencija, službenički i financijskoknjigovodstveni poslovi te obavljanje ostalih poslova koji osiguravaju upravljanje i rad kaznionicama izvan sjedišta Ministarstva⁴.

Za obavljanje navedenih poslova ustrojene su: Kaznionica u Glini, Kaznionica u Lepoglavi, Kaznionica u Lipovici-Popovači, Kaznionica u Požegi, Kaznionica u Turopolju, Kaznionica u Valturi, Kaznionica i zatvor u Šibeniku i Zatvorska bolnica u Zagrebu. Za obavljanje navedenih poslova ustrojene su: Kaznionica u Glini, Kaznionica u Lepoglavi, Kaznionica u Lipovici-Popovači, Kaznionica u Požegi, Kaznionica u Turopolju, Kaznionica u Valturi, Kaznionica i zatvor u Šibeniku i Zatvorska bolnica u Zagrebu.

⁴ Ministarstvo pravosuđa, Izvještaj o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2014. godinu, Zagreb, 2014, str. 9

2.5. Zatvori

Zatvori se ustrojavaju kao posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav za obavljanje poslova izvršavanja mjere istražnog zatvora, kazne zatvora izrečene u kaznenom, prekršajnom i drugom sudskom postupku, osiguranja zatvora, održavanje unutarnjeg reda i nadzora nad zatvorenicima, poslovi dežurstva i sprovođenja zatvorenika, smještaj, prehrana i osiguravanje odgovarajuće opreme za zatvorenike, predlaganje, provedba i praćenje pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora, obrazovanje zatvorenika, organiziranja slobodnog vremena zatvorenika, organizacije rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, zdravstvena zaštita zatvorenika, vođenja propisanih evidencija, službenički i financijskoknjigovodstveni poslovi te obavljanje ostalih poslova koji osiguravaju upravljanje i rad zatvorima izvan sjedišta Ministarstva.

Za izvršavanje navedenih poslova ustrojeni su: Zatvor u Bjelovaru, Zatvor u Dubrovniku, Zatvor u Gospiću, Zatvor u Karlovcu, Zatvor u Osijeku, Zatvor u Požegi, Zatvor u Puli-Pola, Zatvor u Rijeci, Zatvor u Sisku, Zatvor u Splitu, Zatvor u Varaždinu, Zatvor u Zadru, Zatvor u Zagrebu.

2.6. Odgojni zavodi

Odgojni zavodi su ustrojeni kao posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav za izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod izrečene u kaznenom postupku maloljetnim počiniteljima kaznenog djela, izvan sjedišta Ministarstva Za izvršavanje navedenih poslova ustrojeni su: Odgojni zavod u Požegi i Odgojni zavod u Turopolju.

2.7. Centar za izobrazbu

U Centru za izobrazbu provodi se izobrazba svih kategorija državnih službenika zatvorskog sustava za stjecanje posebnih znanja i vještina potrebnih za obavljanje specifičnih poslova vezanih na zatvorenike i maloljetnike. Iako se Centar ne bavi neposrednim radom s osobama kojima je oduzeta sloboda, postoji visoka funkcionalna povezanost Centra s drugim ustrojstvenim jedinicama i Upravom u cjelini, koja se očituje na sljedeće načine: osposobljavanje službenika za pružanje potrebne skrbi, humanog tretmana i sigurnog

okruženje zatvorenicima; te povezanost u smisl korištenja i raspolaganja materijalnim i drugim resursima.

U tom smislu je Centar vrlo dobar potencijalni katalizator međunarodne suradnje, no objektivno ograničenje bila su skromna financijska sredstva koja za tu svrhu stoje na raspolaganju Centru za izobrazbu i Upravi za zatvorski sustav u cjelini.⁵

⁵ Ministarstvo pravosuđa, Izvještaj o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2014. godinu, Zagreb, 2014, str. 9 - 10

3. STANDARDI IZVRŠAVANJA KAZNE ZATVORA I ODGOJNE MJERE UPUĆIVANJA U ODGOJNI ZAVOD

Zakon o izvršavanju kazne zatvora i međunarodni ugovori te drugi pravno neobvezujući pravni izvori propisuju, pored ostalog, standarde smještaja i prava zatvorenika. Maloljetni zatvorenici na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora ili mjere istražnog zatvora ostvaruju neka prava u širem opsegu od prava punoljetnih zatvorenika, odnosno istražnih zatvorenika. Pravo na posjete članova obitelji od najmanje četiri puta mjesečno i blagdanom u trajanju od najmanje dva sata, a po odobrenju upravitelja i trećih osoba još najmanje dva puta mjesečno u trajanju najmanje jedan sat, boravak na zraku najmanje tri sata dnevno.

3.1. Smještaj zatvorenika i maloljetnika

Kazna zatvora dulja od 6 mjeseci izrečena u kaznenom postupku muškim osobama izvršava se u svim kaznionicama, a izrečena ženskim osobama izvršava se u Kaznionici u Požegi. Mjera istražnog zatvora, kazna zatvora izrečena u kaznenom postupku do šest mjeseci, kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku te kazna zatvora kojom je zamijenjena izrečena novčana kazna izvršava se u zatvorima. U četiri zatvora (Gospić, Pula, Šibenik i Zagreb) ustrojeni su posebni odjeli za izvršavanje kazne zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci.

U Zatvorskoj bolnici u Zagrebu izvršava se sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja kada je izrečena uz kaznu zatvora. Nadalje, obavlja se liječenje svih kategorija osoba kojima je oduzeta sloboda. Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u zatvorenim i poluotvorenima uvjetima u posebnim odjelima unutar Kaznionice u Požegi, dok je odjel za izvršavanje ove kazne u otvorenim uvjetima ustrojen u Kaznionici u Valturi⁶.

Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod koju sudovi izriču maloljetnim počiniteljima kaznenih djela izvršava se u Odgojnom zavodu u Turopolju i Odgojnom zavodu u Požegi. Posebno pravo vezano za smještaj i boravak u zatvoru propisima je zajamčeno zatvorenicima osobama s invaliditetom kojima smještaj i boravak mora biti prilagođen vrsti i opsegu invaliditeta

⁶ Zakonom o izvršavanju kazne zatvora propisani su standardi smještaja zatvorenika, a poredostalog i 4m² i 10m³ prostora u spavaonici po zatvoreniku.

3.2. Prehrana zatvorenika i maloljetnika

Zatvorenicima i maloljetnicima osiguravaju se tri obroka dnevno, poslužena u pravilnim razmacima, kalorične vrijednosti minimalno 3000 kcal dnevno. Zatvorenicima koji su radno angažirani osigurava se dodatan obrok.

Obroci moraju kakvoćom i količinom zadovoljavati prehrambene i zdravstvene standarde, te moraju biti primjereni životnoj dobi, zdravstvenom stanju, naravi posla kojeg zatvorenik obavlja te njegovim vjerskim i kulturnim zahtjevima.

Jelovnik se sastavlja periodično prema jedinstvenom jelovniku izrađenom od Prehrambenotehnološkog fakulteta u Zagrebu. U povjerenstvu za sastav jelovnika sudjeluje liječnik ili drugi službenik medicinske struke, strukovni učitelj kuhar, ekonom te predstavnik zatvorenika. Svaki pripremljeni obrok kuša upravitelj ili osoba koju ovlasti, a zapažanja se evidentiraju u posebnu evidenciju. Od svakog obroka ostavlja se uzorak radi eventualne analize za slučaj pojave trovanja hranom. Sanitarne inspekcije redovito obavljaju nadzor nad stanjem čistoće i higijene u kuhinjama i pomoćnim prostorijama o čemu dostavljaju nalaz.

4.OSOBE KOJIMA JE ODUZETA SLOBODA

Kad navodimo statističke podatke o osobama kojima je oduzeta sloboda u kontekstu Uprave za zatvorski sustav, to se odnosi isključivo na kategorije koje su obuhvacene Zakonom o izvršavanju kazne zatvora:

4.1. Zatvorenici

Zatvorenici su osobe na izdržavanju kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku, osobe na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora, osobe na izdržavanju mjere istražnog zatvora, osobe kojima je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora, osobe kojima je u prekršajnom postupku izrečena novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora, osobe kojima je temeljem članka 135. Prekršajnog zakona određeno zadržavanje)

4.1.1 Zatvorenici s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja po članku 75. Kaznenog zakona

Prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, zatvorenici koji uz kaznu zatvora imaju izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja iz čl. 75 Kaznenog zakona(KZ/97), upućuju se na izdržavanje kazne zatvora u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu, gdje se mjera izvršava u stacionarnom obliku. Ovisno o dijagnozi, psihičkom zdravstvenom stanju zatvorenika, visini izrečene kazne zatvora i uspješnosti provedbe pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, Stručni tim za nadzor provođenja sigurnosne mjere predlaže Središnjem uredu premještaj zatvorenika u kaznionici ili zatvor, u blaže ili iste uvjete, radi daljnjeg provođenja mjere u ambulantnim uvjetima, uz nadzor liječnika psihijatra.

4.1.2 Neubrojivi počinitelji kaznenih djela na izvršavanju mjere istražnog zatvora na temelju članka 551. Zakona o kaznenom postupku

Iako je Zakon o kaznenom postupku propisao da do pravomoćnosti rješenja o prisilnom smještaju neubrojivi počinitelji kaznenih djela mogu biti smješteni na psihijatrijski odjel bolnice nadležne prema mjestu prebivališta, u pravilu se određuje smještanje takvih osoba u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu.

Neubrojive osobe i po pravomoćnosti rješenja o prisilnom smještaju vrlo često i dalje mjesecima ostaju unutar zatvorskog sustava čekajući realizaciju prisilnog smještaja u ustanovama javnog zdravstva (Psihijatrijska bolnica Vrapče, Psihijatrijska bolnica „dr. I. Barbot“ u Popovači, Psihijatrijska bolnica Rab i Psihijatrijska bolnica Ugljan).

4.2. Maloljetnici

Maloljetnici su osobe na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod. Zakon o izvršavanju kazne zatvora u cl. 3. i 14. propisuje prava zatvorenika, kao i mogućnosti privremenog ograničenja tih prava i to samo u iznimnim slučajevima propisanim Zakonom. Poblži način i uvjeti pod kojima zatvorenici ostvaruju prava propisani su navedenim Zakonom, odgovarajućim provedbenim propisima kao i kućnim redovima kaznenih tijela.

U Upravi za zatvorski sustav izvršavaju se slijedeće sankcije izrečene maloljetnicima: kazna maloljetničkog zatvora, odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod, istražni zatvor te sigurnosne mjere izrečene uz kaznu maloljetničkog zatvora i odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod⁷.

4.2.1 Kazna maloljetničkog zatvora

Kazna maloljetničkog zatvora posebna je vrsta kazne oduzimanja slobode koja je u pogledu izricanja, trajanja, svrhe i sadržaja tretmana prilagođena mladim počiniteljima kaznenih djela. Ta jedina kazna predviđena za mlade počinitelje izriče se starijim maloljetnicima (od 16 do 18 godina) i mlađim punoljetnicima (od 18 do 21 godine) samo za najteža kaznena djela za koja

⁷ Zakonska i sudska politika kažnjavanja maloljetnika i mlađih punoljetnika, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 11, broj 2/2004, str. 841-865.

je propisana kazna zatvora pet godina ili teža kazna, ako je u konkretnom slučaju, s obzirom na narav i težinu djela i visok stupanj krivnje potrebno izreći kaznu. Time je u dovoljnoj mjeri naglašena izuzetna primjena ove najstrože maloljetničke sankcije za vrlo uski krug mladih počinitelja najtežih kaznenih djela.

U vezi s kaznom maloljetničkog zatvora Zakon propisuje da se starijem maloljetniku i mlađem punoljetniku može primijeniti pridržaj izricanja maloljetničkog zatvora. Tom se mjerom mladi počinitelj proglašava krivim za kazneno djelo za koje postoje uvjeti za primjenu kazne maloljetničkog zatvora, pri čemu se izricanje kazne odgađa na rok kušnje od najmanje jedne, a najviše tri godine, s tim da mu se istovremeno može primijeniti odgojna mjera pojačanog nadzora i jedna ili više posebnih obveza.

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u Odjelu maloljetničkog zatvora Kaznionice u Požegi, u zatvorenim i poluotvorenim uvjetima te u otvorenim uvjetima Odjela maloljetničkog zatvora Kaznionice u Valturi. Za ženske osobe kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u Kaznionici za žene u Požegi.

4.2.2. Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod

Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod izvršava se u Odgojnom zavodu u Turopolju (muški) i Odgojnom zavodu u Požegi (žene). Maloljetnike se može razvrstati u odgojne skupine: pozitivno poticajnu skupinu u otvorenim uvjetima, odgojnu skupinu u poluotvorenim uvjetima ili odgojnu skupinu pojačane skrbi i nadzora u zatvorenim uvjetima.

Izvršavanje sankcija izrečenih maloljetnicima temelji se na pojedinačnom programu postupanja koji je u najvećoj mogućoj mjeri prilagođen procijenjenim kriminogenim i rizičnim čimbenicima, vezanim za maloljetnikovu osobnost. Pojedinačni program postupanja izvršava se kroz individualni rad i rad u malim skupinama, sukladno dobi i specifičnim potrebama maloljetnika.

4.2.3. Maloljetnici u istražnom zatvoru

Ministar pravosuđa donio je dana 22. svibnja 2013. godine Odluku o osnivanju posebnih zatvorskih jedinica za maloljetnike prema kojima je određen istražni zatvor. Navedenom

Odlukom u zatvorima u Bjelovaru, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Osijeku, Požegi, Puli, Rijeci, Sisku, Splitu, Varaždinu, Zadru, Zagrebu i u Kaznionici i zatvoru u Šibeniku osniva se posebna zatvorska jedinica za maloljetnike u kojoj će se do osnivanja zatvorenih zavodskih ustanova iz članka 66. stavka 2. Zakona o sudovima za mladež izvršavati istražni zatvor određen maloljetniku.

4.3. Kažnjenici

Termin kažnjenici označava zatvorenike kojima je izrečena kazna zatvora u prekršajnom postupku i zatvorenike kojima je izrečena kazna zatvora kojom je zamijenjena izrečena novčana kazna izvršavaju kazne u zatvorima, kao i zatvorenici kojima je u prekršajnom postupku određeno zadržavanje.

4.4. Osobe starije životne dobi

Zatvorenici starije životne dobi upućuju se, kao i svi ostali zatvorenici koji su pravomoćno ili nepravomoćno osuđeni na kaznu zatvora, na daljnje izvršavanje kazne zatvora u kaznionicu ili zatvor u skladu s Okvirnim mjerilima za upućivanje (ovisno o visini izrečene kazne, vrsti kaznenog djela, kriminološkim osobinama, procjeni rizicnosti i zdravstvenom stanju). Pri tome se uvažavaju specifične potrebe ove populacije, prije svega mogućnosti kretanja i organizacija zdravstvene zaštite.

4.5. Osobe s invaliditetom

Osobe s invaliditetom uključuju one koji imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima (Konvencija o pravima osoba s invaliditetom). Često se pojam osoba s invaliditetom koristi samo u odnosu na osobe s fizičkim i osjetilnim oštećenjima. Konvencija jasno navodi da se osobama s invaliditetom smatraju i osobe s intelektualnim oštećenjima i osobe s mentalnim ili psihosocijalnim oštećenjem (osobe s duševnim smetnjama, psihickim bolestima ili problemima mentalnog zdravlja).

Uvažavajući specifične potrebe osoba s invaliditetom u ovom izvješću obuhvaćeni su podaci o osobama trajno ograničeno pokretni uz pomoć invalidskih kolica, slijepo osobe, osobe s oštećenim sluhom kao i osobe s višestrukim oštećenjima. Iako se statistički gledano, u zatvorskom sustavu, radi o relativno malom broju zatvorenika koji su osobe s invaliditetom, ovoj populaciji zatvorski sustav pridaje posebnu i sve veću pažnju te je unutar svojih smještajnih kapaciteta osigurao, prema sadašnjim pokazateljima, dostatan broj soba

4.6. Zatvorenici ovisnici

4.6.1. Ovisnici o drogama

Ovisnici o drogama, osobe koje zloupotrebljavaju drogu, odnosno osobe s drogom uzrokovanim poremećajima (u daljnjem tekstu: ovisnici o drogama) čine jednu od najbrojnijih, tretmansi i sigurnosno najzahtjevnijih skupina zatvorenika. Udio ovisnika o drogama u zatvoreničkoj populaciji kontinuirano je visok cijeli niz godina.

Složenost ove skupine očituje se prije svega u činjenici da je ovisnost je izravno povezana s činjenjem kaznenih djela, da je u ovoj skupini stopa recidivizma viša nego u općoj zatvoreničkoj populaciji, skloniji su rizičnom ponašanju u zatvoru od ostale zatvoreničke populacije (samoozljeđivanje, pokušaji suicida, sukobi s drugim zatvorenicima, pokušaji unosa droge i sl.), mlađi od ostatka zatvoreničke populacije te skloniji zdravstvenim problemima (hepatitis, HIV te općenito lošije zdravstveno stanje).

4.6.2. Ovisnici o alkoholu

Među ovisnicima o alkoholu značajna je zastupljenost prekršajno kažnjenih osoba s 21,2%, što nije neobično obzirom da je alkohol čest kriminogeni čimbenik pri počinjenju prekršaja opisanih u Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, odnosno Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA ZATVORENIKA I MALOLJETNIKA

Zdravstvena zaštita zatvorenika i maloljetnika ostvaruje su u ambulantama kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda, dok se specijalistički pregledi i bolničko liječenje provodi i u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu. U slučajevima hitnosti ili nemogućnosti zbrinjavanja u Zatvorskoj bolnici upućuje ih se u zdravstvene ustanove u javnome zdravstvu.

Razina skrbi, mjere i aktivnosti zdravstvene zaštite kvalitetom i opsegom usklađena je sa propisima u javnom zdravstvu za osigurane osobe iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

Od 01. srpnja 2013. godine na snazi je Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju („NN“ 80/13 – Zakon.) u kojem je u članku 7. stavku 1. točki 28. kao jedna od novina propisana i osnova osiguranja na obvezno zdravstveno osiguranje osoba s prebivalištem, odnosno odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj kojima je odlukom nadležnog suda oduzeta sloboda i nalaze se u ustrojstvenim jedinicama Ministarstva pravosuđa, prema prijavi Ministarstva pravosuđa. Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu izvješćivanja, obliku i sadržaju te roku podnošenja izvješća o obračunanom dodatnom doprinosu za zdravstveno osiguranje, propisana je obveza izvješćivanja Ministarstvu pravosuđa o obračunanom dodatnom doprinosu za zdravstveno osiguranje⁸.

Sukladno dogovoru s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, zatvorenici i maloljetnici koji imaju status zdravstveno osigurane osobe mogu se liječiti i kod liječnika u javnom zdravstvu u ambulantama u sjedištu kaznionica, zatvora odnosno odgojnih zavoda. Propisuju im se lijekovi s osnovne liste lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u okviru prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

Liječnički pregledi zatvorenika i maloljetnika u pravilu se obavljaju bez nazočnosti službenika osiguranja, a u njegovoj nazočnosti samo u slučajevima kada to izričito zahtijeva liječnik.

Sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja provode se u skladu sa Zakonom o izvršavanju kazne zatvora na način da se svi zatvorenici s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja upućuju na izvršavanje kazne zatvora u Zatvorsku bolnicu u

⁸ Ministarstvo pravosuđa, Izvještaj o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2014. godinu, Zagreb, 2014, str 47 - 49

Zagrebu. Tijekom izvršavanja sigurnosne mjere i napretka u liječenju zatvorenika odgovarajući stručni tim ocjenjuje jesu li ispunjeni svi uvjeti za nastavak izvršavanja mjere u ambulantnim uvjetima. Na temelju odluke tima zatvorenici se upućuju na daljnje izvršavanje kazne i liječenje u odgovarajuću kaznionicu i zatvor vodeći računa o zdravstvenim, kriminološkim i socijalnim osobitostima svakog zatvorenika. I nakon premještaja zatvorenika iz Zatvorske bolnice, psihijatri Zatvorske bolnice skrbe o psihičkom zdravlju zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja. Modalitet ambulantnog liječenja zatvorenika kao i učestalost i opseg psihijatrijskih pregleda i tretmana određuje se za svakog zatvorenika pojedinačno.

6. TRETMAN ZATVORENIKA

U skladu sa Zakonom o izvršavanju kazne zatvora svrha izvršavanja kazne zatvora je, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima. Ova definicija podrazumijeva da se izvršavanje kazne zatvora zasniva na rehabilitacijskom pristupu što pretpostavlja individualizaciju kazne kroz pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora te niz specijaliziranih programa tretmana za selekcionirane skupine zatvorenika.

Za svakog zatvorenika obvezno se utvrđuje pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora na temelju procjene rizičnosti za vrijeme izvršavanja kazne zatvora (o čemu ovisi upućivanje u kaznionice prema stupnju sigurnosti: zatvorena, poluotvorena, otvorena), kao i prema osobinama i specifičnim potrebama zatvorenika primjerenih vrsti i mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora. Sastoji se od pedagoških, radnih, zdravstvenih, psiholoških, socijalnih i sigurnosnih postupaka.

Pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora sadrži smještaj na odjel, raspored na rad, način korištenja slobodnog vremena, obrazovnu razinu i potrebu za obrazovanjem ili stručnim osposobljavanjem, zdravstveno stanje i potreba za liječenjem, uključivanje u posebne programe (program ovisnosti o drogama, alkoholu, za oboljele od PTSP-a, i dr.) po odluci suda ili procjeni stručnog tima, prijedlog posebnih oblika individualnog ili skupnog rada, zbog potrebe za specifičnim psihološkom, psihijatrijskom, socijalnom ili pravnom pomoći, način ostvarivanja prava na dodir s vanjskim svijetom, pogodnosti, posebne mjere sigurnosti i program pripreme za otpust i pomoći nakon otpusta.

6.1. Izobrazba zatvorenika i maloljetnika

Izobrazba zatvorenika i maloljetnika strukturirana je u tri cjeline: opismenjavanje i završavanje osnovne škole bez obzira na dob zatvorenika i maloljetnika, osposobljavanje za obavljanje osnovnih poslova, srednjoškolsko izobrazba za određena zanimanja, razni tečajevi te nastavak započetog obrazovanja na razini srednje, više i visoke škole.

Kaznionice i zatvori obvezni su organizirati nastavak osnovnog obrazovanja za osobe do 21 godine starosti, a opismenjavanje se organizira neovisno o dobi. Nastavak obrazovanja

predviđa se pojedinačnim programom izvršavanja kazne zatvora, a zatvorenike se potiče na završavanje započetog obrazovanja u cilju lakše socijalne inkluzije po isteku kazne.

Obrazovanje zatvorenika realizira se u suradnji sa vanjskim obrazovnim ustanovama. U kaznionicama i zatvorima se organizira osposobljavanje za određena zanimanja, a zatvorenicima se može omogućiti stjecanje višeg i visokog obrazovanja na vlastiti trošak, ako se program izobrazbe može uskladiti sa sigurnosnim razlozima.

6.2 Rad zatvorenika

Zatvorenici su radno angažirani u zatvorskoj radionici- na pomoćnim, tehničkim, fizičkim i intelektualnim poslovima (režijski rad) - izvan kaznionice, odnosno zatvora.

Zatvorske radionice su većinom organizirane u odjelima za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika, a u njima se obavljaju poslovi obrade drva i metala, ugostiteljstva, poljoprivrede, održavanja, eksploatacije kamena i slično.

Pomoćno-tehnički poslovi na kojima rade zatvorenici u kaznionicama i zatvorima se najčešće odnose na održavanje čistoće i urednosti prostorija i kruga kaznionice, odnosno zatvora, pranje vozila, ličenje, pomoćne poslove u praonici rublja, kuhinji, skladištu, zatvorskoj radionici, zatvorskoj prodavaonici i slično.

Izvan kaznionice, odnosno zatvora zatvorenici su obavljali pomoćne poslove u pilani, poslove utovara-istovara, poslovi na preseljenju, pomoćni građevinski radovi, poljoprivredi (berba maslina, pomoćni poslovi u vinogradu) i slično, odnosno nastavljali obavljati vlastitu djelatnost ili rad kod svog poslodavca.

6.3. Organizacija slobodnog vremena

Zatvorenicima i maloljetnicima se u slobodno vrijeme u okviru njihovih interesa te mogućnosti kaznionica, zatvora, odnosno odgojnih zavoda organiziraju različite vrste aktivnosti za zadovoljavanje tjelesnih i kulturnih potreba koje se odnose na sportsko-rekreativne i kulturne sadržaje.

Sve kaznionice, zatvori, odnosno odgojni zavodi omogućuju zatvorenicima i maloljetnicima posudbu knjiga iz vlastitih knjižnica ili iz gradske knjižnice. Zatvorenicima i maloljetnicima omogućena je i nabava knjiga, časopisa i dnevnog tiska za vlastita sredstva putem zatvorske prodavaonice.

Zatvorenici i maloljetnici u okviru literarno-novinarskih radionica pišu članke i uređuju informativne časopise za zatvorenike i maloljetnike. Sudjeluju u radu glazbenih sekcija čiji su nastupi posebno zapaženi u Kaznionici u Glini, Lepoglavi i Lipovici-Popovači koje imaju glazbene sastave te potpuno samostalno pripremaju i izvode glazbene priredbe.

Radovima nastalima radom zatvorenika i maloljetnika u likovnim radionicama priređuju se izložbe, a radovi su njihovo vlasništvo ili se prodaju, sve u skladu s Pravilnikom o troškovima izrade, procjeni, izlaganju, pohranjivanju i prodaji stvari nastalih radom zatvorenika u slobodno vrijeme.

6.4. Dušobrižništvo i vjeroispovijedanje

Zatvorenici i maloljetnici imaju pravo na vjeroispovijedanje koristeći vlastitu vjersku literaturu i stvari za religijsku uporabu, a također imaju pravo kontaktirati s vjerskim službenikom svoje vjerske zajednice.

Vjeroispovijedanje i dušobrižništvo za najzastupljenije vjerske zajednice uređeno je sporazumima o dušobrižništvu koje pojedina vjerska zajednica potpisuje s Vladom RH na temelju međunarodnih ugovora i Zakona o izvršavanju kazne zatvora (ovakav sporazum za sada postoji za zatvorenike i maloljetnike katoličke, pravoslavne i muslimanske vjeroispovijesti). U slučajevima ostalih vjerskih zajednica (upisanih u registar vjerskih zajednica koji vodi Ministarstvo uprave) omogućava se kontakt zainteresiranog zatvorenika ili maloljetnika s predstavnikom kojeg imenuje vjerska zajednica.

U povodu velikih katoličkih blagdana i ostalih blagdana drugih vjeroispovijesti osobita se pažnja poklanja vjerskim potrebama zatvorenika i maloljetnika te se organiziraju svete mise i duhovni susreti koje često predvode istaknuti crkveni vjerodostojnici.

6.5. Posebni programi tretmana

Posebni programi tretmana primjenjuju se prema specifičnim skupinama zatvorenika (ovisnici o drogama, ovisnici o alkoholu, nasilni delinkventi, seksualni delinkventi i sl.) s ciljem smanjivanja rizika od ponovnog počinjenja kaznenog djela kroz ublažavanje i otklanjanje dinamičkih kriminogenih čimbenika.

U hrvatskom zatvorskom sustavu tradicionalno je prisutan rehabilitacijski koncept te početke provedbe posebnih programa, kao središnjeg dijela penološke rehabilitacije, nalazimo već u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošlog stoljeća. Prvi posebni programi odnosili su se na tretman ovisnika o alkoholu i tretman ovisnika o drogama, a provodili su se u suradnji sa stručnjacima iz sustava javnog zdravstva. U suradnji s javnim zdravstvom započela je devedesetih godina prošlog stoljeća i provedba posebnog programa osoba oboljelih od posttraumatskog stresnog poremećaja. Od 2005. godine nadalje kontinuirano se širi spektar posebnih programa, koji se razvijaju sukladno procijenjenim kriminogenim rizicima i tretmanskim potrebama zatvorenika.

Posebni programi tretmana primjenjuju se u pravilu samo na pravomoćno osuđene osobe, odnosno na zatvorenike koji izvršavaju kaznu zatvora i maloljetnike koji izvršavaju kaznu maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod. Kod ostalih kategorija zatvorenika provedba posebnih programa otežana je iz nekoliko razloga, među kojima su kratkoća boravka u kaznenom tijelu (kažnjenici i istražni zatvorenici), nemogućnost planiranja tretmana uslijed neizvjesne duljine boravka u kaznenom tijelu (istražni zatvorenici), nedostatak stručnog kadra za provedbu ovakvih programa i sl.

Određuju se zatvorenicima i maloljetnicima u okviru provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, odnosno pojedinačnog programa postupanja, ovisno o procjeni njihovih kriminogenih rizika i tretmanskih potreba, ali i općenito potreba za promjenom ponašanja radi poboljšanja kvalitete života njih samih te njihovog užeg i šireg socijalnog okruženja (edukativno razvojni programi).

6.5.1. Posebni program tretmana ovisnika o alkoholu

U ovaj posebni program uključuju se zatvorenici (upućeni na izvršavanje kazne zatvora) kojima je izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja od alkohola te zatvorenici za koje se u postupku dijagnostike utvrđena ovisnost ili zlouporaba alkohola, odnosno kod kojih je alkohol kriminogeni faktor. S obzirom na povezanost ovisnosti s rizikom od kriminalnog povrata, tretman ovisnosti kod ovih osoba često predstavlja središnji dio pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora te odbijanje sudjelovanja u tretmanu ovisnosti o alkoholu za posljedicu ima nižu ukupnu procjenu uspješnosti provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora.

Tretman se u svim kaznionicama i nekim zatvorima provodi grupno, a u zatvorima u kojima nema uvjeta za grupni rad, provodi se individualno. Tretman se provodi timski, a sastav tima ovisi o profesionalnoj strukturi odjela tretmana pojedine kaznionice, zatvora ili odgojnog zavoda. U tretman su osim neposrednog izvoditelja (tzv. terapeuta) uključeni i nadležni stručni savjetnik za tretman, liječnik, po potrebi psihijatar, a posredno i drugi članovi timova tretmanskih skupina zaduženi za provođenje općih programa tretmana (strukovni učitelji, nastavnici, odjelni pravosudni policajci). U okviru tretmana predviđeno je povezivanje s klubom liječenih alkoholičara koji djeluje u prebivalištu ili boravištu zatvorenika radi osiguravanja kontinuiteta tretmana te pripreme poslijepenalnog prihvata.

6.5.2. Posebni program tretmana ovisnika o drogama

Ovisnici o drogama, osobe koje zloupotrebljavaju drogu, odnosno osobe s drogom uzrokovanim poremećajima (u daljnjem tekstu: ovisnici o drogama) čine specifičnu kategoriju počinitelja kaznenih djela, odnosno zatvorenika. Iako je jedan dio njih primarno kriminaliziran, najveći broj osoba koje kaznu izvršavaju zbog zlouporabe droga, odnosno kaznenih djela povezanih sa zlouporabom, kaznena djela čini upravo kao izravnu ili neizravnu posljedicu tih poremećaja. Stoga je primjena posebnog programa tretmana ovisnika, odnosno osoba s drogom uzrokovanim poremećajima u zatvorskom sustavu usmjerena na prevenciju ovisničkog, a time i kriminalnog recidiva.

Ovisnici se u program uključuju na temelju izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti ili po preporuci stručnog tima nakon provedenog dijagnostičkog postupka u Centru za dijagnostiku ili tijekom prijama u kaznenom tijelu. Neovisno o tome na koji način je zatvorenik uključen u poseban program, pristup i elementi programa su jednaki za sve ovisnike o drogama. Jedan od važnih elemenata tretmana ovisnika je uključivanje u tretman u vlastitoj zajednici tijekom izdržavanja kazne, a naročito za vrijeme uvjetnog otpusta, što se realizira povezivanjem zatvorenika ovisnika o drogama sa županijskim službama za mentalno zdravlje i prevenciju bolesti te organizacijama civilnog društva čija je registrirana djelatnost tretman ovisnosti.

U provedbi programa naglasak je stavljen na grupni oblik rada, a individualni se primjenjuje najčešće u kombinaciji s grupnim i tamo gdje nije organiziran grupni rad. U zatvorima se grupni tretman provodi kroz grupe liječenih ovisnika, a u kaznionicama kroz modificiranu terapijsku zajednicu ili grupe liječenih ovisnika. Tretman ovisnika obuhvaća liječenje i psihosocijalni tretman. Psihosocijalni tretman se odnosi na različite psihosocijalne intervencije i savjetodavnu pomoć uz redovite i izvanredne kontrole apstinencije, ali također obuhvaća i opće metode tretmana: radnu terapiju i organizirano provođenje slobodnog vremena zatvorenika ovisnika. Tretman se provodi timski, a sastav tima ovisi o profesionalnoj strukturi odjela tretmana pojedine kaznonice, odnosno zatvora. U tretman su osim neposrednog izvoditelja (tzv. terapeuta) uključeni i nadležni stručni savjetnik za tretman, liječnik, po potrebi psihijatar, a posredno i drugi članovi timova tretmanskih skupina zaduženi za provođenje općih metoda tretmana (strukovni učitelji, nastavnici, odjelni pravosudni policajci). Liječenje ovisnika središnji je dio i njihovog zdravstvenog zbrinjavanja koje neposredno provode liječnik i psihijatar.

6.5.3. Prevencija recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja – PRIKIP

Prevencija recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja – PRIKIP je program koji se temelji na elementima kognitivno-bihevioralne terapije, a njime su obuhvaćeni muški zatvorenici koji imaju teškoće s kontrolom seksualnog nagona. Trajanje programa je 10 mjeseci u skupini od 8 do 12 zatvorenika.

Za sve provoditelje PRIKIP-a osigurana je redovita supervizija. Edukacija novih provoditelja omogućila je širenje programa na veći broj kaznenih tijela, a samim time i na veći broj

počinitelja seksualnih delikata. Osim širenja Programa na Zatvor u Zagrebu, također su obavljene sve pripreme i za njegovo širenje na Zatvor u Puli.

6.5.4. Trening kontrole agresivnog ponašanja

Posebni program tretmana nasilnih delinkvenata usmjeren je na počinitelje kaznenih djela s elementima nasilja te na druge zatvorenike i maloljetnike koji imaju poteškoća u kontroliranju agresivnog ponašanja. Cilj mu je smanjivanje vjerojatnosti počinjenja nasilničkog kaznenog djela ali i smanjivanje vjerojatnosti manifestacije različitih oblika agresivnog ponašanja u kaznenim tijelima i nakon otpusta na slobodu, kroz trening socijalnih vještina, kontrolu ljutnje i razvoj tzv. moralnog rezoniranja.

6.5.5. Posebni program tretmana počinitelja kaznenih djela u prometu

Osobe osuđene na kaznu zatvora zbog počinjenog kaznenog djela iz prometa najčešće nisu visoko kriminalizirane ni visoko sigurnosno rizične te kaznu zatvora u pravilu izvršavaju u poluotvorenim i otvorenim uvjetima. Zbog relativno velikog broja ovakvih zatvorenika koji, iako često nekriminalizirani, iskazuju brojne poteškoće izravno ili neizravno povezane s počinjenjem djela, ustrojen je posebni program tretmana počinitelja kaznenih djela u prometu.

Program je namijenjen muškim punoljetnim osobama na izdržavanju kazne zatvora zbog kaznenih djela iz prometa. Program tretmana zatvorenika s kaznenim djelom iz prometa temelji se na četiri osnovna područja:

- a) poznavanje prometnih propisa,
- b) uzročnost i pojavni oblici prometnih nesreća (s posebnim dijelom koji se odnosi na alkoholiziranost i promet),
- c) posljedice prometnih nesreća (s posebnim dijelom koji se odnosi na ozljede u prometu i prvu pomoć),
- d) prometna psihologija i kultura.

6.5.6. Posebni program tretmana zatvorenika oboljelih od PTSP-a

Bez obzira na odmak od Domovinskog rata u zatvorima i kaznionicama još uvijek izdržava kaznu značajna skupina zatvorenika hrvatskih branitelji s izraženim simptomima posttraumatskog stresnog poremećaja. Obzirom na simptome koje ovaj poremećaj nosi sa sobom, osim tegoba koje nepovoljno djeluju na kvalitetu života samih oboljelih osoba, one na određeni način predstavljaju i rizičnu skupinu tijekom izdržavanja kazne.

Program se osniva prije svega na stručnoj podršci službenika tretmana s ciljem što lakše prilagodbe na uvjete izdržavanja kazne te savjetovanja i asistencije oko rješavanja problema vezanih uz ostvarivanje prava s osnove statusa hrvatskog branitelja.

7. HRVATSKI ZATVORSKI SUSTAV I ŽENE

Kaznionica u Požegi je jedina kaznionica u Hrvatskoj u kojoj kaznu izdržavaju žene. To je kaznionica zatvorenog tipa s poluotvorenim i otvorenim odjelom. U kaznionici u Požegi je i zatvoreni te poluotvoreni odjel za izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora, kao i poluotvoreni odjel za punoljetne muškarce. Postojanje samo jedne kaznionice implicira činjenicu da mnoge žene izvršavaju kaznu zatvora daleko od svog doma i obitelji, što dodatno svrstava žene u posebnu, ranjiviju kategoriju zatvorenika.

Zaštita ljudskih prava važno je pitanje u uvjetima zatvaranja jer se zatvaranjem osobi oduzima temeljno ljudsko pravo na slobodu, što za osobu znači ograničenje slobode kretanja, prava slobodnog udruživanja te prava na obiteljski život. Ograničavanje prava na obiteljski život u slučaju zatvaranja pogađa i članove obitelji koji nisu počinili kazneno djelo i imaju sva zajamčena ljudska prava. Ovdje moramo istaknuti pitanje prava roditelja i djece na međusobnu vezu, a time i na obiteljski život. Jedno od prava zatvorenika prema odredbama Zakona o izvršavanju kazne zatvora je i Pravo na vezu s vanjskim svijetom. Dodir s vanjskim svijetom nužno je ograničavati samo u onoj mjeri koja je nužna za održavanje sigurnosti zatvorenika i zatvora, sprječavanja činjenja kaznenih djela i zaštitu žrtava kaznenih djela.

Ukoliko ne postoji opasnost od ponovnog počinjenja kaznenog djela ili kršenja sigurnosti, kontakt s vanjskim svijetom treba poticati. Kontakt s vanjskim svijetom zatvorenik ostvaruje dopisivanjem, telefoniranjem i posjetima članova obitelji. Posjete članova obitelji zatvorenik u Hrvatskoj ima pravo primiti dva puta mjesečno i blagdanom, a maloljetna djeca mogu posjećivati zatvorenika svaki tjedan i blagdanom. Zatvoreniku se mogu odobriti izvanredni izlasci radi sudjelovanja u važnim obiteljskim događajima ili radi obavljanja neodgodivog posla u interesu obitelji i zatvorenika. Jedan od oblika kontakta s vanjskim svijetom je i mogućnost izlaska iz kaznionice/zatvora što je pogodnost stečena uspješnošću provođenja programa izvršenja kazne zatvora i može se odobriti nakon izvršenja određenog dijela izrečene kazne. Time se pruža mogućnost intenzivnog kontakta s vanjskim svijetom, odnosno s obitelji, što se smatra motivacijom za uspješno izvršenje kazne zatvora⁹.

⁹ M Knežević, Psihosocijalne posljedice boravka u zatvoru na majke i njihovu djecu, Zagreb 2014, str 6-9

8. PRAVA ZATVORENIKA I NJIHOVA ZAŠTITA

Temeljna ljudska prava propisana su Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim ugovorima, te Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

Zabranjena je diskriminacija zatvorenika po bilo kojoj osnovi. Ograničavanje zatvorenika u temeljnim pravima dopušteno je samo u granicama nužnim za ostvarivanje svrhe izvršavanja kazne zatvora, odnosno iz razloga održavanja reda i sigurnosti i u postupku propisanom Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

Zaštita prava zatvorenika propisana je navedenim Zakonom i u nadležnosti je suca izvršenja. Ostvaruje se podnošenjem žalbe ili pritužbe sucu izvršenja.

Radi zaštite temeljnih ljudskih prava zatvorenici se imaju pravo pritužiti i Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa koji obavlja nadzor nad radom i postupanjem sa zatvorenicima. U odnosu na ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu ili izobrazbu zatvorenici se mogu pritužiti i nadležnim ministarstvima.

Također, zatvorenici imaju pravo podnositi pritužbe i pučkom pravobranitelju, pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, pravobraniteljici za djecu, pravobranitelju za zaštitu osoba s invaliditetom te međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica. Zatvorenicima se jamči tajnost dopisivanja s tijelima državne vlasti, pravobraniteljima i navedenim međunarodnim organizacijama.

9. ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA

Najveći sigurnosni rizici proizlaze iz strukture i broja zatvorenika, te manjka tehničke opreme i neadekvatnih arhitektonskih rješenja kaznenih tijela. Nadalje, dodatan razlog koji neposredno utječe na povećanu složenost i opseg poslova Odjela osiguranja je nedostatak pojedinog stručnog osoblja i materijalno - prostorna ograničenja za provedbu usmjerenih okupacijskih aktivnosti sa zatvorenicima (maloljetnicima) koje za cilj imaju umanjivanje deprivacija, a samim tim značajno utječu na pojavnost rizičnih ponašanja kod zatvorenika (maloljetnika).

U tom smislu, prevencije incidentnih događaja i amortizacije negativnog utjecaja jednog dijela zatvorenika na psiho - socijalnu klimu u kaznenim tijelima, a čije nezadovoljstvo prvenstveno proizlazi iz prostornih i smještajnih uvjeta u kojima se nalaze, ali i izraženim socijalno - kulturnim razlikama, službenici Odjela osiguranja ulažu dodatne napore, te po principima dinamičke sigurnosti osiguravaju održavanje reda i sigurnosti, odnosno osiguravaju konzistentnost sustava sigurnosti proaktivnim djelovanjem.

Osim toga, izrađene analize slučaja, ovisno o značaju i važnosti, holistički su orijentirane u pristupu sagledavanja i poduzimanja onih mjera i postupaka koje za cilj imaju otklanjanje inkoherentnih elemenata, prepoznatih kao kritične točke sigurnosti. Njihovom integracijom u poslovne procese, uz sustavnu evaluaciju učinaka, dodatno se podiže razina sigurnosti. To istovremeno prati razvoj novih modela i načina upravljanja informacijama značajnim za sigurnost s jasno određenom intencijom boljeg upravljanja sigurnosnim rizicima. Značaj prikupljenih i obrađenih informacija, bilo da je riječ o primarnim, ali uključujući i sekundarne izvore informacija, dovodi do boljeg pozicioniranja u odnosu na mogućnost poduzimanja konkretnih akcija usmjerenih na ublažavanje tj. onemogućavanje rizičnih djelovanja zatvorenika, a posebno onih koji su destruktivnog karaktera.

9.1 Primjena sredstava prisile

Moramo naglasiti da je smjer djelovanja službenika Odjela osiguranja usmjeren na preventivno postupanje i provedbu određenih kurativnih mjera prema zatvorenicima (maloljetnicima), u onom opsegu koji obuhvaća rad i obveze službenika pravosudne policije, dok je primjena sredstava prisile, uvažavajući postupnost u primjeni ovisno o pruženom

aktivnom otporu ili opasnostima koja prijete iz sigurnosno rizičnog ponašanja zatvorenika (maloljetnika), posljednja mjera kojom se održava red i sigurnost.

Slika 2: Službenik odjela osiguranja pravosudne policije

10. ZAPOSLENICI USTROJSTVENIH JEDINICA UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV

Obavljanje poslova izvršavanja kazne zatvora zahtijeva posebna, sasvim specifična znanja i vještine koja su po kombinatorici visoke razine poznavanja relevantnih propisa, penologije, kriminologije, kriminalistike i osobito komunikacijskih vještina karakteristična za zatvorski sustav zbog čega je nužno osigurati dovoljan broj odgovarajuće stručno osposobljenih izvršitelja u svim segmentima izvršavanja kazne zatvora¹⁰.

Glavna svrha izvršavanja kazne zatvora jest da se osoba koja se nalazi na izdržavanu kazne zatvora (nadalje: zatvorenik) osposobi za život na slobodi, u skladu sa zakonom i društvenim pravilima, zbog čega je i cjelokupan tretman zatvorenika odnosno svi postupci usmjereni prema istima su u svrhu njihove resocijalizacije. Tako odjel tretmana čine stručnjaci društvenih struka, psiholozi, socijalni pedagozi, pedagozi, socijalni radnici, liječnici i drugi stručnjaci koji provode razne opće i pojedinačne programe, vode razne intervjue i razgovore sa zatvorenicima, pomažu im u rješavanju socijalnih, osobnih, obiteljskih i ostalih problema te su im uvijek na raspolaganju.

Službenici odjela osiguranja osim što osiguravaju kaznena tijela, osobe i imovinu, održavaju unutarnji red, nadziru i sprovode zatvorenike, sudjeluju u provedbi pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora.

Jedno od temeljnih prava zatvorenika je pravo na rad i strukovnu izobrazbu, a ujedno je i jedan od temeljnih elemenata pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Zatvoreniku se omogućuje rad u skladu s njegovim zdravstvenim sposobnostima, stečenim znanjima te mogućnostima kaznenog tijela. Istoga se potiče na rad radi održavanja i stjecanja stručnog znanja i iskustva, njegova osposobljavanja te radi tjelesnih i duševnih potreba. U postizanju svrhe izvršavanja kazne na osposobljavanju zatvorenika za rad, organizaciji i nadzoru njihova rada rade državni službenici - strukovni učitelji, koji su raznih struka ovisno o poslovima koji se obavljaju u nekom kaznenom tijelu. Unatoč porastu broja zatvorenika, broj službenika - strukovnih učitelja tijekom 5 godina nije povećavan, ali isto nije imalo negativan učinak na izvršavanje poslova i postupanje sa zatvorenicima.

Osiguravanje zdravstvene skrbi zatvoreniku predstavlja obvezu zatvorskog sustava, dok je nadzor nad pružanjem zdravstvene zaštite zatvorenicima u nadležnosti Ministarstva zdravlja.

¹⁰ Zakon-o-izvršavanju-kazne-zatvora, Članak 31 (NN 150/13)

U svim kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima u kojima je radno mjesto liječnika sistematizirano ali nepopunjeno, kao i u zatvorima u kojima takva radna mjesta nisu ustrojena, sklapaju se ugovori o djelu s liječnicima javnog zdravstva te se na taj način pruža primarna i specijalistička zdravstvena skrb zatvorenicima i maloljetnicima.

10.1. Izobrazba službenika

Za zaposlenike zatvorskog sustava zakonska obveza je stalna stručna izobrazba, u skladu s pravilnikom i programima izobrazbe. Stručna izobrazba provodi se u posebnoj ustrojstvenoj jedinici Uprave za zatvorski sustav - Centru za izobrazbu, ali i drugim učilištima, pa se tako službenici zatvorskog sustava dodatno educiraju i prema programima koji se provode u Ministarstvu uprave.

10.2. Nadzor nad postupanjem sa zatvorenicima i maloljetnicima

Nadzor nad postupanjem sa zatvorenicima u kaznionicama i zatvorima te maloljetnicima u odgojnim zavodima, sukladno zakonima, obavljaju Središnji ured Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, sudac izvršenja županijskog suda, Pučki pravobranitelj, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Pravobraniteljica za djecu i Pravobranitelj za osobe s invaliditetom, nevladine udruge koji se bave zaštitom ljudskih prava te periodički Europski odbor za sprječavanje mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Vijeća Europe i Misija stručnjaka Europske komisije za područje pravosuđa i unutarnjih poslova (Peer based Mission).

11.ZAKLJUČAK

Značenje zatvorske kazne za prevenciju i suzbijanje kriminaliteta iznimno je značajno. Međutim, postavlja se pitanje koliko je kazna zaista djelotvorna, koliko rehabilitira odnosno, odvraća počinitelje kaznenih djela od ponavljanja istih, i koliko uistinu ispunjava svoju krajnju svrhu, a to je rehabilitacija i reintegracija osuđenika u društvenu zajednicu. Unatoč tome što je velik dio ljudi uvjeren u to kako je stanje u hrvatskim zatvorima dobro, statistički podaci i činjenice upućuju na probleme koji se ne mogu zanemariti. U ovom sam radu pokušao prikazati neke od osnovnih karakteristika institucije zatvora, kao i osnovne funkcije zatvora, odnosno kažnjavanja, a to je promjena onog ponašanja koje je osobu dovelo u penalnu instituciju, kako bi ona bila osposobljena za primjereno funkcioniranje u društvu. Naime, u usporedbi s drugim zemljama u razvoju prema stopi zatvorenika na sto tisuća stanovnika Hrvatska se nalazi na boljem dijelu ljestvice, no unatocč tome u posljednjih je desetak godina zabilježen trend porasta broja zatvorenika koji posljedično dovodi do prenapučenosti zatvorskog sustava i samim time većih nedostataka u tretmanu. Kad govorim o tretmanu, mislim na individualizaciju izvršavanja zatvorske kazne koja uključuje niz prikazanih čimbenika, ali popraćenih jednako tako nizom problema koji onemogućuju njegovo ispunjavanje, poput nedovoljnog broja psihologa i drugih stručnjaka osposobljenih za rad sa zatvorenicima.

POPIS LITERATURE:

1. Ministarstvo pravosuđa, Izvještaj o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2014. godinu, Zagreb, 2014
2. Zakonska i sudska politika kažnjavanja maloljetnika i mlađih punoljetnika, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 11, broj 2/2004
3. Zakon o izvršavanju kazne zatvora, pročišćeni tekst zakona NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13
4. M Knežević, Psihosocijalne posljedice boravka u zatvoru na majke i njihovu djecu, Zagreb 2014